

2711-1943.

M á s o l a t .

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Alulirott rektorok, mint az ország összes egyetemének felelős vezetői, a tudományos fokozatok adományozása jogának az egyetemek részére való kizárólagos fenntartása ügyében mély tisztelettel az alábbi emlékiratot terjesztjük elő.

Különböző magyar főiskolák törekvéseiben az utóbbi években oly mozzanatokot észlelhettünk, amelyek az egyetemek színvonalának és az egyetemi oktatás eddigi helyzetének fennmaradására nézve fölötte aggályosak és így az ország kulturális érdekeit veszélyeztetik.

Még néhány évvel ezelőtt általában csak egyetemek adtak képesítést a közzolgálat intézkedő jellegű állásaira. Volt ugyan egynéhány kivétel, de csak oly közzolgálati ágazatokban, amelyekhez egyetemen képesítő oklevelet szerezni egyáltalában nem lehetett, mert nem volt olyan egyetemi kar, amely az illető irányu képzéssel foglalkozott volna. Nevezetesen ez volt a helyzet az erdészet, bányászat és kohászat és az állatorvosi szolgálat terén. A jogi és a mezőgazdasági felsőoktatás volt az, ahol akadémiák és egyetemi kar egymás mellett végezték a felsőoktatást; de különbség volt köztük, mert a 3 éves akadémia nem képesített mindarra, amire az egyetem.

./.

Nagyméltóságu

dr. Szinyei Merse Jenő

m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak,

B u d a p e s t .

Természetesen abban az időben a tudományos fokozatokat jelentő doktori és magántanári címet is csak egyetemek adományozták. Csupán az említett főiskolák, nevezetesen az állatorvosi és az erdő- és bányamérnöki főiskola alkottak az imént említett értelemben is kivételt, ezt azonban kizárólag az magyarázza, hogy Hazánkban akkor nem volt hasonló tárgykörű egyetemi kar, továbbá az, hogy tiszteletreméltó multtal rendelkező, nemzetközileg elismert magas színvonalu intézmények voltak. Egyetem keretén kívül állott a volt Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Kar is, amely szintén avatott doktorokat és képesített magántanárokat. Ezt azonban az tette indokolttá, hogy az említett kar eredetileg külön egyetemnek tervezetett, több osztályból álló szervezet teljesen egyetemi jellegű volt, amint ezt világosan kifejezi a Kart létesítő 1920: XXXI. t.-c. 1. §-a. Ez a Kar kezdettől fogva azzal a szándékkal létesült, hogy, ha különálló egyetem nem lehet, a legrövidebb időn belül valamely egyetemhez csatolják; fennállása alatt állandóan napirenden is volt valamelyik egyetem kebelében történő beilleszkedésének kérdése.

Az említett közgazdaságtudományi kar volt az első, amely módot nyújtott arra, hogy Hazánkban is létesülhetett a mezőgazdasági felsőoktatás egyetemi szervezete, amint ez külföldön széltében már régen megvolt. Mikor a közgazdaságtudományi kar és vele a mezőgazdasági egyetemi oktatás az 1934: X. t.-c.-kel az új József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem részévé vált, elérkezett az ideje a változtatásügyi helyzet általános rendezésének. Az idézett törvénycikk először is kimondotta, hogy a jövőben doktort avatni csak egyetemnek lesz joga. Ezzel egyértelműen már régebben is az

ország jogakadémiái, bár egyetemi jog- és államtudományi karokkal egyező tanrendű jogi főiskolák voltak, éppen mert nem egyetemi karok voltak, doktori fokozatot sem adományozhattak és jog szerint magántanárokat sem képesíthettek.

Az idézett törvény-szentesítette elv volt különben egyik legfőbb oka annak is, hogy a már amúgy is egyetemi színvonalú erdészeti és bányászati főiskola, valamint az állatorvosi főiskola egyetemi karokként a József-műegyetemmel egyesítették. Ez említett főiskoláknak egyetemi karokká történt emelése óta a gazdasági akadémiák részéről is egyenjogositási törekvések indultak meg, törekvések, amelyek ma már a doktorátus egyetemi jellegét fenyegetik. E törekvések során ugyanis a gazdasági akadémiák néhányából a múlt évben formailag átszervezett mezőgazdasági főiskolák most egyelőre azt követelik, hogy végzettjeik oklevelé a Műegyetemen doktorátus megszerzésére jogosítson. De ezen túl olyan tervek is felmerültek már, amelyek a mezőgazdasági főiskolák doktoravtatói jogának kivívására is irányulnak, és hasonló törekvések sejthetők lagujabban a Képzőművészeti Főiskola részéről is, ha azok egyelőre a csakis a több fakultású egyetemek élén indokolt rektori méltóság külső formáinak alkalmazásában kívánnak is megnyilatkozni.

A József Nádor Műegyetem attól a törekvéstől vezéreltette, hogy a két évtizedes és feltétlenül káros versengésnek véget vessen, valamint más körülmények mérlegelése alapján, bár nehéz szívvvel, de kénytelen volt a megalkuvás útjára lépni és a mezőgazdasági főiskolák oklevelét a doktori fokozat megszerzésének alapjául elfogadni. Nem kell talán hangsúlyozni, hogy ez az engedelmény csak fokozni fogja az említett szakosztály valamennyi professzorának azt a komoly elhatározását, hogy a műegyetemi mezőgazdasági dok-

tori oklevél eddigi értéke semmi esetre se csökkenjen.

A feljebb vázolt törekvések indítják az egyetemeket arra, hogy egységesen és határozottan állást foglaljanak az egyetemi tudományos oktatás jellegének megvédése mellett.

Nézetünk szerint az a legnagyobb baj, hogy a közvélemény, sőt a közoktatásügyi minisztériumon kívül álló intézkedő körök egy része is tájékozatlan az egyetemi oktatás jellege felől. Ezért kell nyomatékosan hangoztatnunk, hogy az egyetem a tudományt művelő tanárok és intézetek szervezete; e szervezetnek nem elsődleges rendeltetése, hanem csupán /bár természetes/ velejárója, hogy lehetőséget és alkalmat adjon azoknak a legfelsőbb fokú ismereteknek az elsajátítására, amelyek a különböző életpályákra képesítő oklevelek megszerzését lehetővé teszik. Ezzel szemben a főiskolák szakiskolák. Így tehát minden olyan cím- és fokozat, amely tudományos és nem képesítő jellegű, kizárólag az egyetemek részéről adományozható.

Teljesen azonos felfogást fejezett ki számtalanszor bold. Teleki Pál gróf, részint beszédeiben és írásaiban, részint magánbeszélgetéseiben. Egyező álláspontot foglalt el bold. Klebelsberg gróf is.

Az előbb részletezett fejtegetésből következően már az is aggályos, ha a doktori fokozat alapjául szolgáló általános tudást tanusító oklevelet nem az egyetem adja, Mert habár valaki valamely főtárgyból lesz elsősorban doktor, azt a kellő színvonalon alaposan nem ismerheti, ha ugyancsak kellő színvonalon alaposan nincs kiképezve az illető tudománykör, tehát pld. az összes mezőgazdasági tudományok együtteséből. De ebben az értelemben még elképzelhető a megalkuvás. Ellenben semmi esetre sem volna

az helyénvaló a doktori tárgykörre nézve. Hasonló megítélés alá esik egyébként a magántanárság ügye is. Mind ez, mind a doktorátus tudományos fokozat, amelyet csak elsősorban tudományos képzésre rendelt intézmény, vagyis egyetem adhat. Ennek a követelménynek továbbra is fenn kell állania az ország kulturális színvonalának fenntartása érdekében. Mert csak az egyetem, mint "egyetemes" intézmény rendelkezik mindazokkal a biztosítékokkal, amelyeket semmilyen más intézmény sem nyújthat. Az egyetem ugyanis tradicionális fejlődése során a tanszabadság, a kari autonomia és a karokat összefoglaló egyetemi szervezet révén abban a helyzetben van, hogy a tudomány függetlenségét és színvonalát a szakszerűség legmagasabb fokán megóvjja, a tudományok önálló művelése és a tudományos fokozatokra való alkalmasság kellő elbírálása által. Mindez kifejezésre jut különösen a doktori címmel való formai felruházásban, mert, bár a jelölt alkalmasságát a kar vizsgálja meg, az avatás joga nem ezt, hanem csak az egész egyetemet, tehát a rektort és dékánokat együttvéve illeti meg mindenkoron.

Természetes, hogy az ilyen doktori oklevélnek különleges értéke van, amellyel nem lehetne egyenlőnek tekinteni oly esetleges doktori képesítést, amelyet netán valamely egyoldalú intézmény, pld. főiskola adna. Éppen az a veszélyes, hogy a nagyközönység, amely a kétféle intézmény közti különbséget, mint említettük, nem ismeri, a két különböző eredetű doktori oklevél közt sem tenne különbséget. Márpedig az, hogy a doktori cím egyetemi végzettséggel kapcsolatos, több évszázados tény és így tulajdonképpen jogfosztás lenne az egyetemek sérelmére, ha olyan doktori oklevelek is forgalomba kerülnének, amelyeket nem egyetemek adtak.

Ez megtévesztő lenne, aminek az ország egész kulturális fejlődése is föltétlenül kárát vallaná.

A magyar egyetemnek tehát egyértelműen állást foglalnak minden olyan esetleges törekvéssel, vagy intézkedéssel szemben, amely bármely főiskolát a doktoriárvatás jogával óhajtana felruházni.

Állást foglalnak továbbá abban a kérdésben is, hogy célszerű lenne a magántanári ügy törvényes rendezése. Az a megoldás, hogy az "egyetemi", vagy "főiskolai" jelző ugyanis kifejezi a különbséget, nem kielégítő, mert az ilyen jelzők a mindennapi életben többnyire lekopnak. Azt az elvet kellene ezért jogszabályá emelni, hogy magántanár csak "egyetemi" lehet.

Végül van a kérdésnek olyan elágazása is, amely inkább a képesítés területére esik ugyan, de nem kevésbé tudományos jelentőségű. A képesítő oklevél bizonyos képzettségi címet ad, tehát, aki pld. okleveles mezőgazda, az képesítve van bizonyos állásokra. Aki az ilyen oklevél alapján alkalmaz valakit, az feltételez egy bizonyos képzettséget, amely az ő igényeit kielégíti. Ha mármost különböző jellegű, nem egyetemi intézmények oklevele ugyanazt a képzettségi címet adják, az sok esetben, illetve minden oly esetben megtévesztő, amikor valaki a cím alapján egyetemi végzettséget tételezhet fel ott, ahol az ily képzettség valójában hiányzik. Eppen ezért a képzettség minősítő hatásától független kérdés az, helyes és jogos-e, ha más intézmények ugyanolyan elnevezésű oklevelet adhatnak, mint az egyetem. Nézetünk szerint a vázolt helyzet visszás és megtévesztő s éppen ezért szükségesnek tartjuk, hogy az egyetemek által adott képesítések elnevezése kellő védelemben részesüljön. Valóban furcsa helyzet, hogy, amikor a cégne-

vek bármilyen nagyságu, vagy erkölcsi értékü cégről van is szó, védelemben részesülnek, akkor egy magas közoktatási intézmény gyakorlatilag legfontosabb működésében, t. i. a képesítéssel megszerezhető címre nézve nem élvez különleges védelmet. Szükségnek tartjuk tehát a kellő gondoskodást arról is, hogy azonos tárgyú képesítés esetében az olyan intézmény, mely nem egyetem, a képesítésnek az egyetemivel azonos elnevezést ne adhasson.

Amidőn az előbbieken rektori kötelességünkhöz hiven összefoglaltuk mindazokat a jelenségeket, amelyek az egyetemek hivatásában és ezzel Hazánk kulturális előhaladásában súlyos károk előidézőivé válhatnak, kérjük Nagyméltóságodat, hogy a fentiekben hangsúlyozott visszáságok és károk megelőzése végett minden eféle törekvésnek ellenállni méltóztassék.

Budapest, 1943. november 24.

Mauritz Béla s.k.

a Kir.Magy.Pázmány Péter
Tudományegyetem rektora.

Dr. Doby Géza s.k.

a M.Kir.József Nádor Műszaki
és Gazdaságtudományi Egyetem
rektora.

Buza László s.k.

a M.Kir.Ferenc József
Tudományegyetem rektora.

P. h.

Bodnár János s.k.

a M.Kir.Tisza István Tudományegyetem rektora.

Ángyán János s.k.

a M.Kir.Erzsébet Tudományegyetem rektora.

Kramár Jenő s.k.

a M.Kir.Horthy Miklós Tudományegyetem rektora.